

Radikalia politinės valdžios kritika pasižyminčių tinklapių socialinis tinklas

Projekto „Mokslo pieva“ ataskaita

Komandos vadovė:

Tomas Krilavičius

Vaidas Morkevičius

Justina Mandravickaitė

Tyrimą atliko:

Vytautas Mickevičius

Vytenis Čipinys

Rūta Užupytė

Žilvinas Švedkauskas

Vilnius, Kaunas, 2014

Tyrimo prielaidos

Lietuvoje egzistuoja daug įvairių socio-politinių judėjimų, grupių ar atskirų žmonių, aktyviai veikiančių virtualioje politinėje erdvėje. Internetiniuose puslapiuose jie skleidžia savo idėjas – nuo patriotinių idėjų iki radikaliai valdžios institucijų kritikos. Naršant tokius puslapius galima pastebėti, kad daugelis jų užima radikaliai kritišką poziciją Lietuvos valdžios institucijų atžvilgiu, kurią neretai reiškia nenormatyvine leksika. Tai lėmė, jog savo mokslinį darbą grindėme prielaida, kad Lietuvoje valdžia kritikuojama naudojant dviejų rūšių internetinius diskursus: radikalų/nekonvencinį ir neradikalų/ konvencinį. Konvencinė kritika gali būti apibrėžta, kaip kritika neišeinanti už viešos nuomonės reiškimui priimtų mandagumo bei konstruktyvumo taisyklių. Nekonvencinis kalbėjimas pasižymi kritika, kuri peržengia tokias ribas.

Tyrimo aktualumas

Tirti pirmąjį iš jų pastūmėjo tokio darbo aktualumas šiandienos geopolitiniame kontekste. Karas Ukrainoje šiandien dažnai pavadinamas hibridiniu – jame svarbios ne tik konvencinės karinės priemonės, bet ir informacinio karo įrankiai. Čia aktuali ir neseniai atnaujinta Rusijos Federacijos Nacionalinio saugumo koncepcija. 2013 vasario 15 dieną Rusijos prezidento pristatytame dokumente kaip pagrindinis Rusijos užsienio politikos prioritetas įvardyta posovietinė erdvė. Dokumente minima, jog Rusijos užsienio politika bus paremta, be kitų priemonių, globalios informacinės erdvės išnaudojimu, vadinamąja „minkštosios galios“ sklaida. Koncepcijoje pabrėžiamas būtinumas ginti Rusijos piliečių ir tėvynainių teises užsienyje. Be to, galime pastebėti, jog tokiai rusiškos propagandos strategijai būdingas ir marginalinių visuomenės grupių, dažnai turinčių kritišką alternatyvią nuomonę, instrumentalizavimas. Geras to pavyzdys – Rusijos Federacijos prezidento dekretu įsteigtas 24/7 tipo žinių kanalas „Russia Today“ (RT), veikiantis pagal BBC World ar Al – Jazeera formatą. Žinios šiame kanale pristatomos anglų, arabų, ispanų kalbomis, o oficiali tinklo misija – „išreikšti rusišką pasaulio įvykių vertinimą“. Be rusiškos pozicijos atstovavimo pvz. Ukrainos konflikto klausimais, RT populiarumas paremtas „kitų“, „nepristatytų“ naujienų viešinimu, įtraukiant WikiLeaks istoriją, „New world order“, 9/11 konspiracijos teorijas, atiglobalistines pozicijas, radikalių Europos dešiniųjų ar Vidurio Rytų autoritarų nuomonę. Tokiame kontekste, informacinės atakos Lietuvoje, pasitelkiančios marginalinius, radikalius internetinius informacijos sklaidos kanalus, „alternatyvias nuomones“, taip pat yra realios.

Tyrimo imtis

Siekiant atrasti visus lietuviškus tinklapius, radikaliai/ nekonvenciškai kritikuojančius valdžios institucijas, pirma ekspertiniu būdu sudarytas pirminis 62 tinklapių sąrašas (lentelė Nr. 1).

Atrinkti „Insomnia“ tinklapiai

1	akcentai.info	21	kreivarankis.livejournal.com	42	skalunai.info/
2	alkas.lt	22	labaslietuva.wordpress.com	43	slaptai.lt
3	armapci.wordpress.com	23	laisvaslaikrastis.lt	44	sifrontas.lt
4	budruspilietis.lt	24	lietuviams.lt	45	suverenams.lt
5	bukimevieningi.lt	25	lietuossarasas.lt	46	sxlietuva.wordpress.com
6	bukimevieningi.webnode.com	26	ltnacionalistas.wordpress.com	47	tautininkas.blogspot.com
7	centropartija.lt/	28	matricallietuvoje.wordpress.com/	48	tautininkusajunga.lt/
8	counter-propaganda.w3.lt	29	meslaisvi.lt	49	tautiniscentras.lt
9	douktris.wordpress.com/	30	neringavencikiene.com	50	tautos-balsas.lt
10	drasiauskelis.lt	31	netiesa.lt	51	tiesaisviesiai.org
11	drasoskeliaspartija.lt/	32	patriotai.lt	52	tiesos.lt/
12	ekspertai.eu/	33	pilietineziniasklaida.blogspot.com	53	urbsyspovilas.lt
13	hotcommentary.com	34	pilietineziniasklaida.lt	54	uzreferenduma.lt
14	johsonas.wordpress.com	35	pradzios.wordpress.com	55	uzteisinguma.lt
15	judejimaskartu.lt/	36	puteikis.lt	56	versijos.com
16	kalafioras.wordpress.com	37	racas.lt	57	viluckas.lt
17	kaunotautininkas.lt/	38	raimundasbakutis.blogspot.com	58	visuomenedotcom.files.wordpress.com
18	koment.lt	39	referendumai Lietuvos.info/	59	visuomenedotcom.wordpress.com
19	komentaras.lt	40	rolandaspaulauskas.lt	60	visuomenessaugumas.lt
20	kovo11eitynes.lt	41	sarmatas.lt/	61	zemesvardu.lt/
				62	zeppelinus.livejournal.com

Lentelė Nr. 1

Kiekybinė diskurso analizė. Iš šių tinklapių išrinkti tekstai, radikaliai/ nekonvencionaliai kritikuojantys valdžios institucijas, po to, naudojant kiekybinės turinio analizės programą AntConc 3.4, jie buvo analizuoti. Programos pagalba atrasti radikalūs raktažodžių (pasirinktų pagal valdžios institucijas: prezident*, grybauskait*, vyriausyb*, seim*, konstitucin*, partij*) kolokatai ir klasteriai (ang. *collocates and clusters*) – dažnai vienas šalia kito tekste/teksto vienetu pasitaikantys žodžiai (lentelė Nr. 2)

Naudojant raktinį žodį prezident*, pavyko aptikti tokių epitetų kaip panelė, tarnaitė. Su grybauskait* kartu buvo galima rasti - prispjauo, meluoja, begėdiškai – apibūdinimų. Verta pažymėti, kad iš visų valdžios institucijų būtent prezidentas kaip institucija, arba prezidentas kaip asmuo buvo tie, kurie sulaukė vienos aštriausių ir nekonstruktyviausių kritikų. Kitos dvi mažiausiai „mėgiamos“ institucijos yra partijos (išsigimėlės, homoseksualistų, oligarchinės) ir seimas (uzurpavo, schodkėje, iškrypėlis). Kiek mažiau arba švelnesnės kritikos savo atžvilgiu sulaukia Konstitucinis teismas, dažniausiai kaltinamas perversmu, referuojama į jo nelegitimumą, valdžios uzurpavimą. Darytina išvada, kad nekonvencinė kritika labiausiai pasireiškia Prezidento, Seimo bei partijų atžvilgiu.

	Prezident*	Grybauskait*	Vyriausyb*	Partij*	Seim*	Konstitucin*	Dal*
Clusters	prezidentė kalejime, prezidentė šlunge, prezidentė delyte, prezidentė neišgirdo, prezidentė nenulipo, prezidentė lesbietė, prezidentės erogantiški, prezidentės komunistinį, prezidentės vasaletai	grybauskaitės biografija, grybauskaitės isteriniai, grybauskaitė atitolusi, grybauskaitė lesbietė, grybauskaitė rusijos, grybauskaitė svaidosi, grybauskaitės melų, grybauskaitės psichinis, grybauskaitės stalininio	vyriausybė išdūrė, vyriausybė šluog, vyriausybė negrąžins, vyriausybių negebėjimu	partijų „sudrėbtai“ organizacijai, partijų nomenklatūros, partija yra marionetinė, partijos partinių kadrių, partijų aparatų, partijų manipuluojamos,	seimo pinklėse, seimas kriminalizevo, seime rezgamos, seimūniškų ambicijų	konstitucinio teismo savivalės, konstitucinis perversmas, konstitucinis teismas, pasikėsindemas	
Collocations	vegilka, regana, netekėjusi, bobučių, benderininkai, amoralus, raudonoji, melagė, lojo, cinikas, ledsbergiečiai	išsikimimas, melagingi, iškavimai, vieniša, rusofobiniai, monarchė, isteriniai, patronė, gedingai, ltp, tskp, sovietinės	žudynes, įžeidinėjo, veikpisių, psichoze, prievartinių, nuodijami, neonacistinei, naktinės, korupcinis, išsidirbinėjimus, intrigomis, desperatiški, trumparegiškos, nusikalstamų, williams	sisteminės, pederestai, oligarchinė, nusikaltusios, nomenklatūrininkų, neonacistinei, marionetinė, komprometu, kišenine, dulkinė, antilitinės, antidemokratinis	šaltakraujiška, įžeidinėjo, rūstybės, psichoze, prostitutė, panietkes, menkyste, išveistytų, diskreditavo, bauginimus, manipuluodamas, kriminalizuotas, chebrytė	sustebdomas, uzurpuoja, sustebdytas, suleužė, savivalėudami, politizuoto, pasikėsino, pasikėsindemas, nevalstybiškai, netverką, nekontroliuojami, kriminalizuota, kriminalizuotas, kriminalizevo, diktatūrinį	Raudonoji

Lentelė Nr. 2

Remiantis sudaryta raktažodžių matrica bei naudojant Google išplėstinės paieškos algoritmą, atrasta 30 naujų radikaliai politinę valdžią kritikuojančių tinklapių. Į tyrimą neįtraukti:

- Reklamos
- Valstybinių institucijų tinklapiai
- Vyraujantys žinių portalai (delfi.lt, lrytas.lt, ...)
- Diskusijų forumai

Vadovaujantis prisotinimo (ang. *saturation*) logika viso tyrimui atrinkti 92 puslapiai. Tinklapių atrankos metodika, paremta kiekybine diskurso analize, leidžia teigti, jog mūsų imtis atitinka populiaciją t. y. į tyrimą įtraukti visi radikaliai politinę valdžią Lietuvoje kritikuojantys tinklapiai.

Interneto puslapių skanavimas

Tai patogi ir plačiai taikoma priemonė automatiniam tam tikros informacijos išgavimui. Tačiau pilnos interneto tinklapio struktūros nuskanavimas ir pateikimas yra darbas, reikalaujantis laiko ir resursų. Skanuojant puslapio struktūrą, į ją žvelgiama kaip į nuorodų (angl. *hyperlink*) visumą, kuomet vienos interneto tinklapyje esančios nuorodos nukreipia į tą patį puslapį (vidinės nuorodos), kitos – į įvairius kitus puslapius (išorinės nuorodos). Tikslas – užfiksuoti visas sutinkamas vidines nuorodas ir iš jų išeinančias išorines.

Rekomenduotina, jog interneto puslapių skanavimas būtų vykdomas naudojantis galingu kompiuteriu (2 ar daugiau branduolių procesorius yra pageidautinas), nes tuomet yra galimybė kelis puslapius skanuoti vienu

metu. Interneto ryšys turėtų būti stabilus (netrūkinėjantis), bet maksimali įmanoma interneto ryšio sparta nėra prioritetas.

Interneto puslapiai skanuojami naudojantis šliaužikliu (angl. *web crawler*) – tai programinė įranga, leidžianti jos vartotojui išgauti įvairių puslapių išeities kodą (angl. *source code*) ir jame ieškoti pageidaujamos informacijos (mūsų atveju – nuorodų). Egzistuoja daug nemokamos programinės įrangos, skirtos interneto puslapių skanavimui, bet mes nusprendėme savąją susikurti patys. Priežastis – didelis analizuojamų tinklapių kiekis. Tai reiškia, jog neišvengiamai susidursime su įvairiomis klaidomis ir nenumatytomis aplinkybėmis, kurias norėdami įveikti, turėtume gilintis į programinės įrangos subtilybes, o kaip žinia, programuotojui daug lengviau tobulinti ir optimizuoti paties, o ne kito asmens sukurtą programinę įrangą.

Tinklapių struktūros skanavimas ir šliaužiklio realizavimas skiriasi nuo bet kokios interneto ryšio nenaudojančios programos vykdymo. Darbas vyksta pakankamai lėtai, nes, paprastai tariant, puslapius skanuojanti programa turi vieną po kito atidarinėti dešimtis (ar net šimtus – jei skanuojama daugiau puslapių) tūkstančių interneto puslapių ir išgauti jų išeities kodą. Vykstant darbui, programinės įrangos autorius privalo nuolat atidžiai prižiūrėti jos veikimą, pastebėti išskylančias problemas ir jas apeiti ar neutralizuoti.

Pasitaiko atvejų, kuomet interneto puslapio struktūroje yra klaidų. Šios klaidos gali slypėti įvairiose vietose, pradedant klaidingu html kodu, baigiant techninėmis problemomis puslapį talpinančiame serveryje. Giliai pasislėpusių klaidų išaiškinimas ir pašalinimas yra bene daugiausia laiko ir pastangų reikalaujantis procesas skanuojant interneto tinklapių struktūrą.

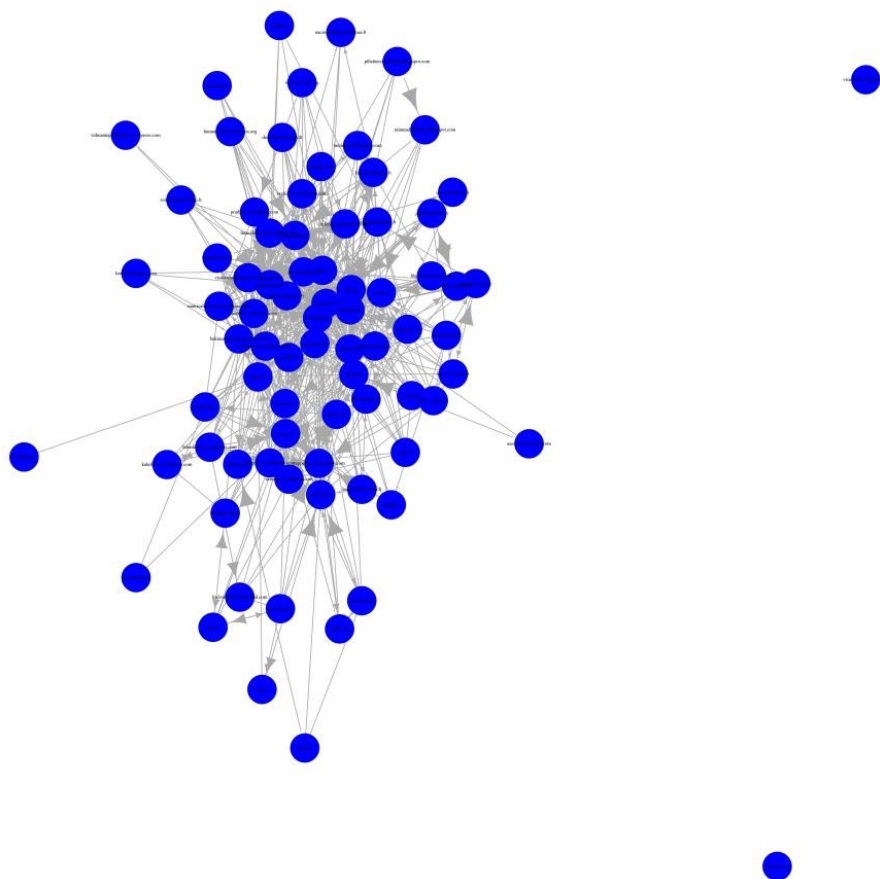
Projekto „Mokslo pieva 2014“ laikotarpiu buvome suplanavę nuskanuoti 92 įvairaus dydžio ir sudėtingumo interneto puslapius per kiek daugiau nei 2 mėnesius. Galutinis rezultatas: 76 pilnai nuskanuoti puslapiai, 5 puslapiai, kuriuos nuskanavome dalinai ir 11 puslapių, kurių nuskanuoti nepavyko. Tai geras rezultatas, nes turėjome pakankamai mažą laiko tarpą šiai užduočiai atlikti. Prognozuojamas laikotarpis, per kurį būtume pasiekę šimtaprocentinę sėkmę – 3,5-4 mėnesiai.

Socialinis tinklas ir analizuotos tinklo charakteristikos

Vienas pagrindinių tyrimo uždavinių – sudaryti socialinį tinklą, vaizduojantį radikaliai politinę valdžią kritikuojančius lietuviškus interneto tinklapius ir jų tarpusavio sąveiką. Šiuo tikslu pirmiausia reikėjo apibrėžti pagrindines tinklo sąvokas: tinklo viršūne, šiuo atveju, nuspręsta laikyti internetinius portalus, o juos siejantį ryšį nusakyti referavimų skaičiumi, t. y. įvertinti visų išorinių nuorodų dažnumą. Siekiant pašalinti tinklapių didumo įtaką rezultatams buvo panaudotas normavimas:

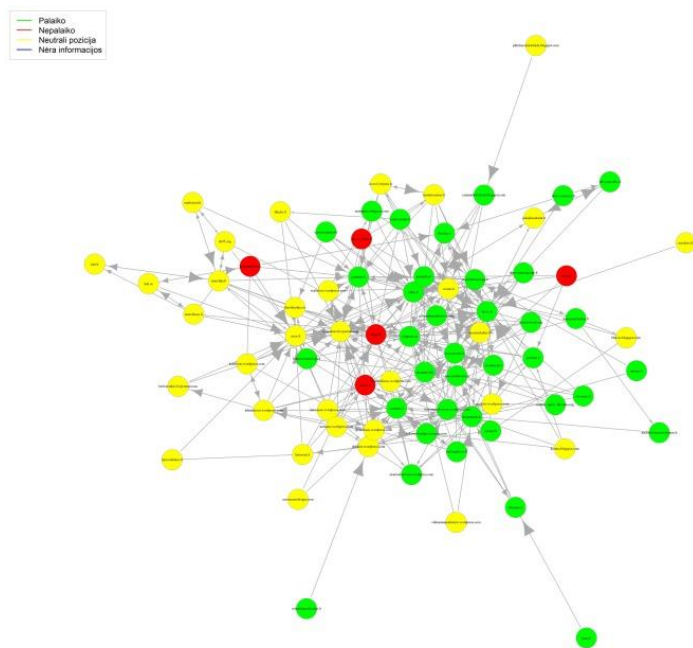
$$w_{A \rightarrow B} = \frac{\#(A \rightarrow B)}{\#(A \rightarrow)},$$

t. y. puslapio A referavimų į puslapį B skaičius padalintas iš visų išorinių puslapio A referavimų. Remiantis šiomis prielaidomis buvo sukonstruotas socialinis tinklas:

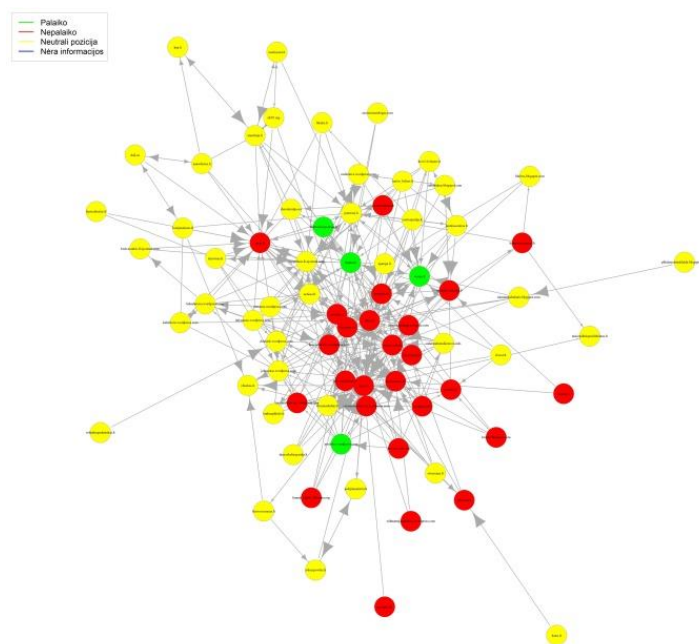

Siekiant išsamesnių rezultatų buvo atlikta kiekybinė tinklo analizė – apskaičiuotos skaitinės tinklo charakteristikos (angl. *in/out degree centrality*, *eigen vector centrality*, *closeness in/out centrality*, *betweenness centrality*, *pagerank*, *alpha centrality*). Rezultatai parodė, kad daugiausiai referuojami, populiariausi ir daugiausiai vartotojų pritraukiantys tinklalapiai yra tiesos.lt, zeppelinus.livejournal.com, zemesvardu.lt. Kitų tinklapių informaciją labiausiai „skleidžia“ (referuoja į kitų tinklapių turinį) - tiesos.lt, infomums.wordpress.com, nername.wordpress.com. Tinklapiai blaivus.blogspot.com, aidas.lt, nacionalinispasirinkimas.lt yra greičiausiai galintys perduoti informaciją visiems kitiems tinklą sudarantiems tinklalapiams. O infomums.wordpress.com, nername.wordpress.com, kaire.lt yra greičiausiai pasiekiami iš bet kokio tinklą sudarančio tinklalapio, t.y. gali greičiausiai gauti informaciją. Svarbiausi informacijos sklidimui tinklu tinklalapiai yra alkas.lt, sarmatas.lt, anarchija.lt, o tinklo „branduolys“ (tinklalapiai susiję stipriausiais ryšiais) yra voruta.lt, alkas.lt, slaptai.lt.

Tinklapių ryšių stiprumas buvo nagrinėtas ir vizualiai: sudaryti tinklai vaizduojantys pasirinktą procentą (pvz. 10%, 20%, 25%,..., 90%) svarbiausių ryšių. Išsamesnių rezultatų gavimui buvo panaudotos kokybinės portalų charakteristikos, gautos nagrinėjant portalų sklaidžiamą informaciją. Apjungus šiuos rezultatus paaiškėjo, kad referendumo ir skalūnų išgavimo klausimai gali būti identifikuojami kaip skiriamieji portalų požymiai, t. y. galimai identifikuoja temas, kuriomis referuoja tinklapiai.

Tinklapių pasiskirstymas pagal referavimą referendumo dėl žemės tema

Tinklapių pasiskirstymas pagal referavimą skalūnų tema

Rezultatai ir ateities planai

1. Daugiausiai referuojami, populiariausi ir daugiausiai vartotojų pritraukiantys tinklalapiai: tiesos.lt, zepelinus.livejournal.com, zemesvardu.lt
2. Kitų tinklapių informaciją labiausiai „skleidžia“: tiesos.lt, infomums.wordpress.com, nername.wordpress.com
3. Greičiausiai perduoti informaciją kitiems tinklą sudarantiems tinklalapiams gali: blaivus.blogspot.com, aidas.lt, nacionalinispasirinkimas.lt
4. Greičiausiai gauti informaciją iš bet kurio tinklą sudarančio tinklalapio gali: infomums.wordpress.com, nername.wordpress.com, kaire.lt
5. Didžiausią įtaką informacijos sklidimui tinkle turi: alkas.lt, sarmatas.lt, anarchija.lt
6. Tinklo „branduolys“: voruta.lt, alkas.lt, slaptai.lt
7. Skiriamieji požymiai – požiūris žemės referendumo ir skalūnų klausimais.

Tyrimo tęstinumui planuojama naujai gautų (puslapių skanavimo metu) referuojamų puslapių analizė bei tinklo dinamikos analizė ir modeliavimas.

***

Projektą „Mokslo pieva“ organizuoja mokslininkų ir dėstytojų komanda iš Baltijos pažangių technologijų instituto, Kauno technologijos universiteto, Socialinių inovacijų instituto, Vilniaus universiteto ir Vytauto Didžiojo universiteto. Inicijatyvą remia UAB „Philip Morris Baltic“.

Daugiau informacijos: www.mokslopieva.lt